

fattende og i sig selv værdifulde litteraturlister vidner om, må de to afhandlinger henføres til kategorien »lovende øvelser«. Bedst skrevet og mest overbevisende virker analysen af Aage Friis, mens Arup-afhandlingens mange gode iagttagelser især ville have vundet ved en længere »fordøjelse«.

Positivt bidrager bogen til en bedre forståelse af det danske historiske klima i de såkaldte gennembrudsår. Den klare positivistiske sommer efter århundredskiftet, som man har talt om, var mere broget og mangfoldig end som så. Arup var vel den, der kom nærmest til den klassiske positivisme, mens der for de fleste andre af generationen var tale om en mere eller mindre alvorlig flirt med retningen uden etablering af varige forhold. Givende er også diskussionen af den næsten paradoksale kendsgerning, at to så forskellige personer som Friis og Arup kunne høre til den samme radikale historikergruppe og rummes i det samme radikale parti. Man får endvidere et plausibelt bud på, hvorfor der opstod et så bittert modsætningsforhold mellem de to professor-kolleger.

Metodisk bygger arbejderne på det af J. H. Tiemroth foreslåede begrebsapparat, bestående af 3 »syn« og (mindst) 3 »positivismer«. Den analyserede historikers holdningsbaggrund søges inddelt i et virkelighedssyn, et historiesyn og et videnskabsyn, og inden for dette sidste skulle positivismen kunne vise sig som kildepositivisme, klassisk positivisme og kendsgerningspositivisme.

Af de to »treheder« forekommer mig »synene« at være de mest frugtbare, idet de sætter udmærket struktur på forholdet mellem historikeren som menneske og hans eller hendes måde at drive videnskab på. »Positivismene« synes derimod mere at forvirre end forklare. Når Aage Friis efter til overmål at være bestemt som idealist og hermeneutiker af tysk skole bliver udnævnt til kendsgerningspositivist (bl.a. s. 76), når Kr. Erslev kan kaldes klassisk positivist i sit syn på forskningen og kendsgerningspositivist i sin opfattelse af historieskrivningen (s. 92), så må man vist sige, at det sætter spørgsmålstegn ved systemets brugbarhed.

Harry Christensen

HÅNDBØGER OG HJÆLPEVIDENSKABER

Bjørn Ochsner: *Fotografer i og fra Danmark til og med år 1920 I-II*. Udgivet af Landsudvalget for indsamling af fotografier og dokumentarfilm. (Bibliotekscentralens forlag, 1986). 924 s., 947,30 kr.

Ochsners centrale opslagsværk foreligger nu i 3. udgave, ført frem fra 1900 til 1920. Den første kom i 1956 i ét bind, anden i 1969 i to bind. Denne er også i to bind, men udvidet med hele 1300 navne i forhold til 1969-udgaven, i alt ca. 4.000. Foruden fortegnelsen over

danske fotografer er der registre over amatører af særlig betydning, udenlandske fotografer i Danmark med bilande, danske fotografer med kendt virke i udlandet, emigrerede danske fotografer med ukendt virke i udlandet og fotografer, hvis optagelser som indklæbede fotos illustrerer danske eller Danmark omhandlende bøger. Desuden stedregistre over amter og byer samt over enkelte lokaliteter, de sidste med fotograferens navne, en uundværlig indgang til mange undersøgelser. Indholdsfortegnelse og samtlige præ-

sentationstekster til de enkelte afsnit er oversat til engelsk, tysk og fransk. Som noget nyt har Ochsner vedføjet en kort oversigt (to sider) over fotografiens første år i Danmark samt 80 sider med eksempler på fotografier fra 1840-1920. De er faktisk – de fleste af dem – fremragende, men noget sorte i gengivelsen.

Værket er naturligvis i første række tænkt som et hjælpemiddel til tids- og stedfæstelse af de omfattende billedsamlinger, der ligger rundt omkring på arkiver og museer. Men det kan nu også bruges til meget andet: personalhistorie, lokalhistorie, dragthistorie, arkitekturhistorie, fotografihistorie osv. Med alt dette in mente er det lidt en skam, at det skal koste hele 947,30 kr. Det er dog nok vilkårene, når der skal påregnes et forholdsvis beskedent salg.

I forordet beder Ochsner om, at eventuelle rettelser og andre bemærkninger indsendes til Det kgl. Biblioteks kort- og billedafdeling. Der er småfejl – andet ville være utroligt i en sådan vrimmel af oplysninger. Men noget ville nu have kunnet klares, hvis man havde sendt lister ud til de lokalhistoriske arkiver. Mange af disse har mange former for registreringer – også af aviser – og en sådan henvendelse havde været overkommelig. Med 3. udgave spørger man naturligt, om det er muligt at fortsætte efter 1920? Det ligger jo allerede langt tilbage. Bliver materialet for omfattende?

Finn H. Lauridsen

Lene Helsing og Pia Øllgaard: *Danske dagblade og udklip i offentlige samlinger*. (Danmarks Biblioteksskole, 1986). 103 s., 39,25 kr.

Igen er der publiceret en af de utroligt nyttige specialeopgaver fra Biblioteksskolen.

Definitionen på dagblade i denne

sammenhæng er, at det er publikationer, som købes i abonnement eller løssalg. Det vil altså sige, at distrikts- og lokalbladernes brogede verden er undtaget, og godt det samme.

Resultatet er blevet en indføring i udklipssamlingerne på biblioteker, arkiver og bladhuse. Blandt bilagene er således en fortegnelse over udklipsarkiverne på selv små dagblade.

Ib Gejl

Kolding studenter indtil 1856. Udarbejdet af Aksel Nellemann og Knud Moseholm. (Kolding, 1988). 400 s.

I tilslutning til 2 tidligere værker om Kolding-studenter (1885-1934 og 1935-1959) behandler denne bog studenter fra Koldings første skole, »Latinskolen«, som blev oprettet i følge kirkeordinansen af 1537 og nedlagt i 1856.

Bogen indeholder ikke bare en fortegnelse over studenterne – så vidt det har været muligt at finde frem til dem – men også mange andre nyttige oplysninger. Således 2 indledninger, hvoraf den første gør rede for kildegrundlag og målsætning, den anden bringer statistiske oplysninger vedrørende Kolding-studenterne, for eksempel fædres livsstilling, egen livsstilling osv. Det fremgår heraf, at en betydelig del var præstesønner, ligesom mange selv blev præster, hvilket naturligvis ikke er overraskende.

Dernæst følger før studenterfortegnelsen en ordbog og en forkortelsesliste. Der er i virkeligheden to fortegnelser: en, der er ordnet kronologisk efter dimissionsår, og derefter en alfabetisk med vedføjede personalhistoriske data – i alt 462 numre.

Der er mere: stamlistor – i alt 11 – over slægter med mange elever i latinskolen, tillæg over mulige og udmeldte elever – i alt 33 – samt – naturligvis i så